

Jus Canonicum Practice Explicatum, Seu Decisiones Casuum

Ad Singulos Decretalium Gregorii Papæ IX. Titulos, & ad consuetum
Referendi modum accommodatæ. Opus Novum

Complectens alteram Decretalium medietatem, videlicet nonaginta duos
Titulos, à Titulo XX. libri III. de Feudis usque ad finem

Pichler, Vitus

Ingolstadii, 1734

Decisio CLXXXV. De Veritate Regularum, quæ contra Jus fiunt, debent
utique pro infectis haberi. Et, peccatum non dimittitur, nisi restituatur
ablatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62204)

TITULUS XLI.

De Regulis Juris.

DECISIO CLXXXV.

De Veritate Regularum, quæ contra Jus fiunt, debent
utique pro infectis haberi. c. 64. b. t. in 6. & peccatum non dimittitur,
nisi restituatur ablatum. c. 4. eod. in 6.

SPECIES FACTI.

Rogerus Nobilis, seu injuriâ temporum seu prodigalitate, ad eum statum redactus est, ut plura successive bona immobilia vendere coactus sit ad expungenda debita. Inter alia fuit arx cum quibusdam prædiis 30000. florenorum æstimatis juxta infimum etiam pretium. Sed vicinus Chrylogonus, Officialis Principis præpotens, qui dudum his prædiis suo territorio aditis inhiabat, ea à pecuniis indigente, quas paratas offerebat, pro 20000. extorsit, statim quidem persolutis, sed gemente Rogerio. Conquestus propterea est apud varios, & quandoque etiam apud Chrylogonum, & pretii supplementum petiit. Is respondit, se fideliter solvisse conventum pretium, & contractum emptionis-venditionis, inter se celebratum, validum fuisse, nec rescindi posse, eo quod læsio quam præterdit, non sit ultra dimidium justipretii. per l. 2. C. de rescind.

vendit. Quid ageret miser actione destitutus, scilicet vel ad supplendum pretium vel ad rescindendum contractum, imò, etsi haberet actionem, mediis tamen ad eam intentandam vel prosequendam, quin & spe alterutrum consequendum carens ob Adversarii potentiam? Consuluit afflictus nonneminem, an ergo contractus cum tanta sui læsione fuerit validus, & Chrylogonus non teneatur saltem supplere defectum pretii, si non restituere arcem cum prædiis emptis, in conscientia, quam Confessarius, à se rogandus, vel alius vir gravis, pius, & doctus vellicare & stimulare posset. Igitur quaesivit 1. an iste contractus, quem iniiit cum Chrylogono, valeat? 2. An non obstante valore nihilominus in conscientia teneatur Chrylogonus supplere defectum justipretii?

li 3

QUÆ.

QUÆSTIO I.

An hæc Emptio-Venditio fuerit valida?

Ratio dubitandi præcipua est hæc. Actus, qui est illicitus, & factus contra Jus, invalidus est. c. 64. de R. J. in 6. ibi: *quæ contra Jus sunt utique pro infectis haberi debent.* Et adhuc magis clariorque secundum Jus Civile l. non dubium 5. C. de Legib. ibi: *nullum pactum, nullum contractum inter eos valere volumus subsæcutum, qui contrahunt lege contrahere prohibente.* Quod ad omnes etiam legum interpretationes, tam veteres quam novellas, trahi generaliter imperamus - h. e. ut ea, quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habeantur: licet Legislator fieri prohibuerit tantum, nec specialiter dixerit inutile esse debere, quod factum est &c. Quæ lex Civilis Canonizata est à Gregorio Papa, qui in can. 13. caus. 25. q. 2. sic ait: *Imperiali constitutione aperte sanctum est, ut ea, quæ contra leges sunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sint.* Atqui ista emptio-venditio contra Jura & leges prohibentes facta est, adeoq; illicita: ergo quoque invalida fuit, & pro infecta, seu non facta, haberi debet. *Min. prob. 1.* quia non solum Jus Divinum ac Naturale: & Justitiæ Commutativæ virtus prohibent minus dare pretium, quam res valet, & sic ditescere cum alterius damno, sed etiam 2. Leges humanæ, quæ vetant aliquem locuple-

tari cum alterius jactura. l. nam hoc natura. l. naturaliter. §. f. l. hæc conditio ff. de cond. indeb. l. bona fides. ff. de act. empt. c. suam de pœnit. c. 47. h. t. in 6. Atqui Chrysógonus per hunc contractum emptionis locupletatus est cum notabili jactura Rogerii. 3. Esto, quod Rogerius fraude non sit inductus à Chrysógono, nec aperta vi adactus, ut tam vili pretio venderet bona sua, tamen indigentia & necessitate sua, ut molestis creditoribus satisfaceret, fuit compulsus vendere, & avaritia Chrysógoni ad conveniendum de tam levi pretio, quod est iniquum, illicitum, & contra Leges, quæ prohibent alteri per alterum iniquam conditionem inferri. l. debitorum passionibus. C. de pactis. l. non debet. ff. de R. J. c. non debet. eod. in 6.

Sed quamvis transmittatur, ea, quæ à Jure vel Lege fieri prohibentur, regulariter & generaliter spectato Jure Civili nulla ac invalida esse; id tamen non procedit generaliter de Jure Canonico propter textum & regulam in c. ad Apostolicam 16. de Regular. ibi: *multa prohibentur, quæ, si facta fuerint, roboris obtinent firmitatem.* Consonant c. ex litteris 2. de Matrim. contra-cto contr. Interd. &c. un. de Voto in 6. Imò nec procedit de Jure Civili, ubi istud actui prohibito tribuit valorem, vel rescindi jubet, ut fit in l. sione ultra

ultra dimidium justii pretii, vel ne quidem actionem ad rescissionem concedit, uti in emptione - venditione, in qua læsio est infra dimidium justii pretii (ut in presenti casu) l. 8. C. de rescind. vendit. concordantibus l. 16. §. 4. ff. de Minor. §. l. 22. §. 3. ff. Locat. Ex quibus manifestum fit, hunc emptionis - venditionis, qua de sermo, contractum omnino subsistere, ac ita quidem, ut nec impugnari valeat tanquam rescindibilis, cum Jura negent actionem læsio infra dimidium justii pretii ex causa, ut contractus inter homines majori fiducia celebrentur, & evitetur frequentia & multitudo litium, quæ haud parùm noxia est reipublicæ. *Confirmatur*: emptio - venditio subsistit, licet læsio venditoris (vel etiam emptoris) sit ultra dimidium justii pretii, ut evidenter patet ex l. 2. C. de rescind. vendit. ubi datur actio vel ad supplementum pretii vel ad rescissionem contractus (electione penes lædentem existente) nam rescindi nequit, quod est invalidum, & nunquam coaluit: ergo à fortiori subsistit emptio - venditio, in qua læsio est infra dimidium justii pretii, & dimidium non excedit, quia ad hanc rescindendam ne quidem datur de Jure actio.

Ad argumentum contrarium expedita est responsio, si distinguatur *Major*: actus illicitus, & factus contra Jus irritans, seu clausula irritante munitum: aut formam substantialem actui præscribens, si hæc non observetur. *Conc. Ma.* factus contra Jus merè prohibens, nulla clausula irritante munitum, nec formam substantialem præscribens. *Neg. Ma.* saltem spectato Jure Canonico. Id quod probabiliter quidem procedit etiam de Jure Civili; si tamen propter textum ex l. non dubium. §. C. de LL. allegatum placeat sustinere, actus contra Leges Humanas simpliciter & merè prohibitivas factos hoc ipso quoque invalidos esse, adhibere oportet aliam distinctionem, scilicet hanc: actus contra legem prohibentem factus hoc ipso est nullus & invalidus generaliter, nisi nimirum lex ipsa haud obscurè ipsi tribuat valorem, vel rescindi jubeat (aut actionem neget) uti emptionem - & venditionem ratione læsionis ultra vel infra dimidium justii pretii. *Conc. Ma.* si tribuat valorem, aut actum rescindi jubeat, vel actionem neget. *Neg. Ma.* Proin concessa: *Min.* cum suis probationibus eodem modo distinguendum foret *Consequens*.

QUÆ

QUÆSTIO II.

*An non obstante valore Emptionis - Venditionis obligetur
Chryfogonus supplere defectum iusti pretii, si bona emptæ
retinere velit?*

Patronos forsan aliquos inveniet Chryfogonus (sicut hujusmodi homines studiosè inquirunt, donec inveniant vel imperitum, vel nimis laxum, vel adulatorem sibi faventem) qui ipsum ab omni restituendi obligatione pronuntient liberum. 1. ex eo capite, quòd huic contractui ipsa Jura assistant, tantas ipsi vires tribuendo, ut nec impugnari actione valeat pro foro externo: ergo & pro foro interno facere tutos censenda sunt eos, qui per contractum alios lædunt in pretio; nam lex justa pro foro interno est etiam justa pro interno conscientia, ut habet commune & receptum brocardicum. 2. ex paritate cum sententia & re judicata; nam is, pro quo sententia in judicio est lata, eaque transit in rem judicatam, ad nihil restituendum obligatur, licet postea advertat, rem sibi adjudicatam non fuisse suam, sed partis adversæ; modò bona fide litigaverit, ut multi probabilissimè sustinent, ac inter eos ego ipse in meo *Candidato ad tit. de sent. & rejud.* eò quòd Jura pro foro externo assistant tali sententiæ, eamque firmam conservari velint. Ergo etiam, cum Jura assistant contractui emptionis - venditionis à Chryfogono celebratæ,

eumque firmum esse velint, Chryfogonus ad nihil restituendum obligandus est, cum bona fide contraxerit; quis enim dolum præsumat? 3. Ex c. 9. de pœnit. ubi mulier alieni partus, ad legitimos hæredes ab hæreditate excludendos suppositi, aut ex adulterino concubitu suscepti rea, ad pœnitentiam admissa est, non imposita ipsi obligatione manifestandi delictum, & sic tollendi damnum legitimis hæredibus illatum: ergo nec Chryfogono imponenda est obligatio tollendi damnum & reparandi, Rogerio illatum. 4. Ex consilio Christi, qui *Lucæ 6. v. 9.* dixit: *facite vobis amicos de Mammona iniquitatis*, scilicet per erogationem rei etiam alienæ in pauperes; ergo saltem non obligatur Chryfogonus residuum pretium refundere Rogerio venditori, sed potest illud in elemosynas pauperum convertere.

Sed cassæ hæc sunt & inania blandimenta, non solida, & in genuinis veræ Theologiæ ac Juris Naturalis principiis minimè fundata argumenta. Quapropter pro indubitato tenendum, graviter in conscientia obligari Chryfogonum ad pretium eò usque augendum & Rogerio reddendum, donec evadat iustum, saltem infimum (cum

Cum justitia pretii vulgaris patiatur latitudinem, & sub se complectatur summum, medium, & infimum) si velit retinere bona empta. Ad id evincendum sufficit vel unica regula Juris Sacri (abstrahendo ab aliis argumentis solidissimis) ritè intellecta, quæ habetur c. 4. h. t. in 6. ibi: *peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum*. Sensus est: peccatum contra Justitiam Commutativam commissum, per quod alteri damnum est illatum injustè sive formaliter, h. e. scienter, studiosè, & dolò, sive materialiter, h. e. sine dolo & mala fide, non remittitur quoad reatum culpæ & pœnæ, nisi fiat restitutio & reparatio damni formaliter aut materialiter injustè causati per exhibitionem rei vel æstimationis, nisi aliquid excuset, cujusmodi causa excusans hinc nulla apparet. Siquidem juxta omnes Theologos, Canonistas, & verè Christianos Legistas cum S. Thoma 2. 2. q. 58. art. 1. & Molin. tr. 1. de J. & J. d. 2. n. 3. virtus Justitiæ Commutativæ obligat ad reparandum jus læsum, cum ex natura sua inclinet voluntatem adtribuendum cuique jus suum, sive quod vel ipsius est, vel ipsi debitum. l. 10. pr. ff. de J. & J. ut nimirum deveniatur ad omnimodam æqualitatem, ita ut alter non habeat minus, quàm ipsi debetur, & lædens non habeat plus, quàm ipsi competit, h. e. habeat nihil de re vel jure ad alium pertinente. Ratio est, quia damnum injustè illatum reparare detrectans proximi læsionem

(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

continuat contra præceptum Juris Naturalis ac Divini, exigens, ut Justitia, & imperata ab hac æqualitas observetur, & si quæ per actionem vel contractum inducta est, rursus tollatur inæqualitas. Sed Chryfogonus per contractum emptionis-venditionis induxit inæqualitatem dando pretium justò minus, & fecit (sive dolò & formali peccato, sive bona fide & peccato tantum materiali, contra Justitiam Commutativam, ut Rogerius habeat minus, quàm ipsi debitum est: ergo.

Quæsitæ à Chryfogono effugia eum ex labyrintho non educunt, nec allatum argumentum nostrum ullatenus infringunt. Non primum, quia Jura non positivè assistunt contractui, in quo emptor non solvit justum pretium, nec emptorem liberant obligatione supplendi defectum pretii, quàm Jus Naturale ac Divinum & natura Justitiæ Commutativæ certò imponit, sed solùm assistunt negativè non tribuendo actionem læso infra dimidium justii pretii ad evitandam litium multitudinem; & hinc, quia lex negans actionem pro foro externo nihil disponit à Jure Naturali & c. diversum pro foro interno, manet obligatio Juris Naturalis pro foro interno. Est quidem etiam hæc lex justa pro foro interno, sed solùm quoad id, ad quod obligare intendit in foro interno, scilicet ut læsus non instituat, & Judex non admittat actionem in foro externo, quos duos justè obligat etiam pro foro interno,

* Kk non

non verò deobligat ludentem pro foro interno. Non *secundum*; quia Leges rei iudicatæ assistunt polivè, & obfistenti sententiam pro fe tribuunt jus ac dominiunt: ludenti autem in emptione - venditione solùm assistunt negativè negando actionem contra ipsum instituentem, nec ipsi tribuunt jus servandi de pretio, quantum deest de pretii iustitia. Non *tertium*, quia mulier illa ideo non fuit iusta delictum manifestare, & sic damnum ab hæredibus legitimis avertere, quia sine majori suo damno, & jacturâ altioris ordinis boni, scilicet famæ & honoris, aut fortassis etiam vitæ vel membrorum, id facere non potuit, quæ causâ communiter habetur pro sufficiente ad non tollendum damnum aliis imminens: quæ causâ excusans si abfuisset, nemo est, qui dictam mulierem non obligasset ad tollendum, licet in *d. c.* non fuisset de hoc monita. Non *quartum*, quia illud Christi pronuntiatum porrigendum non est ad injustè acquisita vel retenta, quorum dominus scitur, sed ad divitias fordibus & avaritiâ quæsitas, & ad ea bona aliis debita, quorum dominus, & quibus determinatè debita sunt, ignoratur, restringendum. Peckius *ad b. regulam n. 10. in fin.* Atqui Chryfogonus bene scit, cui sit debitum, quod necdum solvit, residuum pretium, & sic injustè continuat læsionem, quamdiu non solverit.

Quæres, quando igitur solvere, quod interea resinuis, teneatur pre-

tium Chryfogonus? & statim, quamprimum potest, nisi Rogerius spontè indulserit moram expressè, vel tacitè. Ratio, quia alias pergit nocere, ac injustum damnum continuat retinendo pecunias Rogerio debitas. Proin si Rogerius supp. ementum pretii exigat, vel (quod idem est) si ex desperatione solutionis obtinendæ ex ignorantia, timore, impotentia &c. creditor non exigere, statim oportet solvere, cum nonissimi juris sit, quod in obligationibus puris, quæ non habent oppositum certum tempus vel præfixum terminum satisfactionis, debetur præsentî die & horâ, & debitor statim constituatur in mora. §. 3. *Inst. de V. O. l. 41. pr. §. 1. ff. eod. l. 21. ff. quando dies legator. ced.* Idem esse ajunt, si debitum descendat ex delicto, vel Chryfogonus dolosè circumvenisset Rogerium, vel injusta vi adegisset ad vendendum tam modicò pretiò. Sylv. *v. mora. q. 1. König tit. de solution. n. 27.* Si tamen Rogerius spontè, & non ex timore, ignorantia &c. non exigeret solutionem, censeretur consentire in moram, & hinc differri solutio posset, per text. in *l. 10. & ibi DD. C. de pignor. §. l. 12. C. de contrab. §. committ. stipul.* Oppones: si non teneretur solvere residuum pretii Chryfogonus, nisi expressè vel tacitè exigat solutionem Rogerius, poterit differre per totam vitam, si eò usque interpellare omittat Rogerius, & sufficere, si hæredes solvant. & cum distinctione: si advertens periculum mortis adesse, & cul-

& culpabiliter non obliget, vel non moneat hæredes, ut solvant (nisi hi aliunde jam satis nōrint obligationem suam) non sufficit, bene tamen, si moneat, vel hæredes aliunde sciant obligationem hanc. Pars prior in dē constat, quōd hoc modo causa sit nunquam expungendi hujus debiti injustē contracti, etiamsi postea hæredes fortē refusionem pretii faciant, quōd respectu Chrysōgoni per accidens est, & quantum fuit in ipso, solutio & refusio injustē fuit impedita, & sic damnari debuit. S. Thomas quodlib. 6. art. 13. Navar. Manual. c. 27. n. 6. §. *quæsitum*. Nec aliud evincit textus in c. 5. de Raptor. ubi Alexander III. præcipit ab Episcopo hæredes moneri & compelli, ut his, quibus ille (mortuus pœnitens) per incendium, vel alio modo damna contra Justitiam irrogaverat, juxta facultates suas condignē satisfaciant, ut sic à peccato valeat liberari: ergo, inferes, sufficit ad salutem defuncti debitoris, licet ipse non monuerit vel obligaverit hæredes restitutionem facere, modò hæredes tamen faciant. & enim N. Conf. Si enim ipse defunctus ex culpa neglexerit in vita decernere restitutionem, & hæredibus obligationem refundendi pretii intimare ac injungere, nihil ipsi amplius prodest refusio & restitutio independenter ab ipso postmodum facta ab hæredibus, sicut nihil ipsi obest, si hæredes ab ipso moniti refusionem & restitutionem non faciant, vel inique differant.

In citato textu lectio est mendosa, quia pro *valeat* legi debet *valeant*, scilicet hæredes, qui à peccato non forent immunes, si damna scienter & culpabiliter non resarcirent. Si tamen velis retinere verbum *valeat*, ita ut ad defunctum referatur, dic, restitutionem ab hæredibus factam prodesse posse defuncto, verè pœnitenti & non culpabiliter omittenti monere hæredes, ad hoc, ut Suffragia & preces oblatae pro ipsius anima certiozem & celeriozem fortiantur effectum ad liberationem è purgantibus flammis.

Hic tandem in nomine, in quo coepi, & ad cujus exaltationem, honorem & gloriam omnes apices scriptos volo, meas Decisiones cum libris Decretalium finio, & calamum, quem nuper trimestralis morbus ad tempus excussit, suspendo, reliquam vitam singulariter consecraturus Deo atque in id incubiturus, ut nomen meum, quod hucusque luebrationibus meis præfixi, libro Vitæ inscribam. Utinam pauca, quæ tum pro Theoria tum modò pro Praxi in lucem dedi, bona, proximo utilia, cuius commodum, Deoque, cujus honorem & gloriam principaliter intendi, grata forent, & SS. Ecclesie Canonibus, Decretis, & ordinationibus ubique consentanea. Sicubi hoc à Scopo aberravi (cum errare humanum sit) ut meæ tenuitati facile potuit accidere, veniam precor, retracto,

sto, & pro non Scripto haberi volo,
omnia humillima & devotissima
mente submittens Sedi Apostolicæ,
veritatis Magistræ, ac infallibili tam
morum quàm Fidei Regulæ corri-
genda & emendanda, pro qua tuen-
da pridem non solum calamum, sed
etiam vitam & vires omnes devovi,

felicem me reputans, si pro ejus au-
thoritate, sicut vivere & scribere, ita,
& mori contingeret, certus me hoc
modo pro ejus sponso, amantissi-
mo Redemptore nostro, Christo
JESU, vitam posi-
turum.

Laudetur JEsus Christus. Amen.

